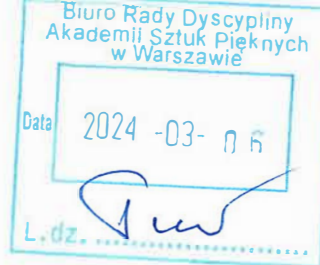

prof. Marian Oslislo
Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach
Wydział Projektowy

Opinia o dorobku artystycznym, dydaktycznym i organizacyjnym dr Mateusza Machalskiego sporządzona w związku z postępowaniem o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie sztuk plastycznych, wszczętym przez Radę Doskonałości Naukowej i prowadzonym przez Radę Dyscypliny Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie.

Dr Mateusz Machalski wskazał osiągnięcie naukowe będące podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego: **Dorobek w dziedzinie projektowania graficznego z lat 2020–2023, skoncentrowany wokół typografii, koloru oraz formy.**

Dr Mateusz Machalski jest absolwentem Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Stopień magistra otrzymał w 2014 roku. W 2020 roku uzyskał stopień doktora w dyscyplinie sztuki piękne na podstawie przedstawionej rozprawy „W poszukiwaniu tożsamości – typografia jako medium wypowiedzi artystycznej” w Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie (promotor prof. Lech Majewski).

Dr Mateusz Machalski pracuje w macierzystej uczelni na Wydziale Grafiki w Pracowni Multimedialnej Kreacji Artystycznej prowadzonej przez prof. Piotra Welka. Był również wykładowcą w Społecznej Akademii Nauk w Warszawie (2016–2017) oraz na kursie „Sztuka Projektowania im. Karola Śliwki” (2016–2020).

Jest członkiem ATypl (Association Typographique Internationale), Stowarzyszenia Twórców Grafiki Użytkowej oraz Rady Programowej Międzynarodowego Biennale Plakatu w Warszawie (2017). Pełnił funkcję członka Zarządu Stowarzyszenia Twórców Grafiki Użytkowej (2018–2021).

W autoreferacie Mateusz Machalski przedstawia swoją drogę twórczą i edukacyjną. Opisuje pierwsze fascynacje plastyczne, pierwszych mentorów spotkanych na zajęciach plastycznych w Pałacu Kultury, w ognisku plastycznym „Nowolipki” na Ursynowie, podczas nauki w prywatnym Liceum Plastycznym o profilu reklama wizualna i w Warszawskiej Szkole Reklamy. Specjalną uwagę poświęca autor okresowi spędzonemu w warszawskiej ASP. Bardzo ciepło wyraża się o swojej Alma Mater, doceniając to wszystko, co warszawska ASP mu dała. Równoległe z nauką i twórczością własną, angażował się w życie społeczne, organizując wydarzenia propagujące szeroko rozumianą kulturę. Ta kuratorsko-wystawiennicza działalność towarzyszy mu do dnia dzisiejszego.

To, co Machalskiego z pewnością cechuje, to niezwykła aktywność w bardzo różnych obszarach. Jest skuteczny w tym, co robi, co – jak mi nie mam – wynika nie tylko z niezwykle pozytywnego nastawienia do własnej pracy, świata i ludzi, no i oczywiście z profesjonalizmu zawodowego, ale też z chęci dzielenia się z innymi czymś użytecznym i formalnie wyrefinowanym. Autor w swojej pracy stosuje różne strategie. Pracuje samodzielnie, potrafi również współpracować w grupie. Ma też cechy dobrego lidera, często w pracy nad rozwiązaniem projektowego problemu kieruje zespołami profesjonalistów. Działa lokalnie i globalnie. Czynnie przyczynia się do popularyzacji spuścizny narodowej w kontekście szeroko pojętej kultury wizualnej. Propaguje obraz współczesnego polskiego graficznego dizajnu szeroko na świecie, w miejscach bardzo znaczących na kulturalnej mapie świata.

Mateusz Machalski jest z pewnością człowiekiem sukcesu. Jego podróżnicza i sportowa dusza – o czym wspomina w autoreferacie – najprawdopodobniej daje mu siłę do podejmowania kolejnych wyzwań.

Jeżeli chodzi o ich zakres, to jest on bardzo różnorodny, o czym już wspominałem. Odnoszę wrażenie, że Machalskiego interesuje wszystko, jest człowiekiem totalnym. Jako profesjonalista odpowiada na zlecenia, które do niego napływają. Z pewnością dokonuje jakiejś selekcji, choć niezwykle obszerna lista projektów przedstawionych do oceny temu przeczy. Zresztą w autoreferacie habilitant wspomina – rozwiewając tym samym moje wątpliwości – że zaprezentowana lista stanowi 50% jego wszystkich zrealizowanych prac w tym okresie. Autorowi w pracy musi w takiej sytuacji towarzyszyć

niezmącona radość tworzenia. Przytoczę cytaty z autoreferatu: *Projektowanie jest nie tylko moim zawodem ale również największą pasją oraz pryzmatem, przez który postrzegam rzeczywistość.*

Poddając analizie jego dokonania, należy stwierdzić, że na wyróżnienie zasługują te w zakresie projektowania krojów pisma. Kroje pisma zaprojektowane przez Mateusza Machalskiego były dostępne w witrynach sklepowych renomowanych firm zajmujących się ich dystrybucją w momencie, gdy ich autor był jeszcze studentem drugiego roku. Jako student był najmłodszym prelegentem podczas Behance Portfolio Review (2013). Ten rodzaj obecności w globalnym wirtualnym świecie jest dzisiaj nieodzowny w zawodowym funkcjonowaniu na profesjonalnym rynku. Machalski doskonale porusza się w świecie współczesnej technologii, jest świadomym i kreatywnym przedstawicielem społeczeństwa informacyjnego. Jednocześnie z dużą atencją traktuje tradycję, spuściznę minionych pokoleń. Do swojej pracy podchodzi holistycznie. Jak pisze w autoreferacie, cyt.: *Starłem się zgłębiać wiedzę zarówno z dziedziny psychofizjologii widzenia, jak i antropologii czy semantyki. Dzięki nim zrozumiałem, że narzędzie jest sprawą drugorzędną, a najważniejsze w projektowaniu jest samo myślenie. Chłoniłem wszystko to, co nowe, a jednocześnie mogłem poddawać te nowości ocenie ludzi z 50-letnim doświadczeniem w pracy twórczej. Część tych międzypokoleniowych znajomości zaowocowało bardzo bliskimi relacjami, jak było w przypadku prof. Wieczorka, Andrzeja Heidricha, Andrzeja Ludwika Włoszczyńskiego i innych wspianiałych projektantów.* Godny odnotowania jest fakt dołączenia do materiałów przewodowych w postaci plików tekstowych (PDF) materiału wideo, w którym habilitant prowadzi recenzenta po meandrach bardzo bogatego dossier własnej twórczości i aktywności. To rasowy dizajner, który poszukuje adekwatnych narzędzi do jak najlepszego komunikowania złożonych treści. Może być przykładem dla aplikujących o stopnie naukowe, jak w sposób kompleksowy i klarowny przedstawić materiał przewodowy do oceny merytorycznej.

Działalność projektowa, badawcza, edukacyjna, promocyjno-kuratorska.

Mateusz Machalski po doktoracie konsekwentnie rozwija swoją aktywność twórczą w obszarze projektowania krojów pism. Jest autorem ponad 40 rodzin krojów pisma, licznych krojów korporacyjnych, multiskryptowych, ponad 150 identyfikacji wizualnych firm, instytucji oraz wydarzeń.

Machalski jest bardzo cenionym twórcą na profesjonalnym runku komercyjnym. Niezwykle skutecznie potrafi jednocześnie znajdować finansowanie dla swoich różnorodnych aktywności i projektów badawczych, co pozwala mu działać z tak wielkim rozmachem. Jest współzałożycielem grupy produkcyjno-kreatywnej „Borutta”, fundacji „Respect wwa” oraz fundacji „Nowolipki”. To niezwykle kreatywny artysta-projektant posiadający cechy biznesmena, człowiek doskonale funkcjonujący w realiach współczesnego świata.

Mateusz Machalski jest autorem licznych tekstów i artykułów dotyczących projektowania graficznego, kultury wizualnej oraz typografii. Prowadzi projekty badawcze, warsztaty oraz wykłady w Polsce i za granicą.

Jego projekty są realizowane często w cyklach kilkuletnich, ze względu na swoją złożoność. Wiele z nich należy uznać za realizacje wybitne w swojej dziedzinie. Przedstawię kilka z nich.

Brygada 1918, cyfrowy projekt rewitalizacyjny kroju pisma Brygada, realizowany przy wsparciu programu „Niepodległa” i Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Mateusz Machalski kierował tym projektem wraz z Borysem Kosmynką oraz Przemysławem Hofferem. W pierwszym etapie powstało 6 odmian kroju pisma w wersji łacińskiej. Zostały one również udostępnione do pobrania na zasadzie otwartej licencji. Kilka lat później, wraz z Anną Wieluńską i Borysem Kosmynką, rozbudował wersję całej rodziny o cyrylicę, grekę oraz International Phonetic Alphabet. W 2020 roku Brygada 1918 została wdrożona na platformie Google Fonts w wersji variable, zyskując miliony użytkowników na całym świecie. Data publikacji: 2018-2021

Mateusz Machalski jest pomysłodawcą i współtwórcą projektu „**Typoteka – internetowy indeks polskich krojów pisma 1474–2023**” (data publikacji: 2019–2023). To projekt badawczy, którym kierowali Mateusz Machalski i Michał Jarociński.

W skład zespołu weszli Andrzej Tomaszewski, Anna Wieluńska, Adam Twardoch i Borys Kosmynka. Trudno przeceniać tę realizację. Jest to pionierski projekt, który propaguje rodzime osiągnięcia na polu typografii. Otrzymał on nagrodę w konkursie Design Alive 2020 – Kategoria Animator, przyznawaną przez magazyn „Design Alive”. Projekt był prezentowany na międzynarodowych konferencjach i zyskał dużą popularność. W 2021 roku przedstawiono go na prestiżowym wydziale Communication Design na Uniwersytecie Reading w Wielkiej Brytanii, w 2023 roku wystawa była eksponowana w Art Center Pasadena w Los Angeles, na Sorbonie w Paryżu, a także podczas kongresu ATypl. Projekt stał się znakomitą bazą nie tylko dla profesjonalistów, a strona jest aktualizowana o nowych artefakty.

Kolejny projekt to wieloletni projekt badawczy (2017–2022) dotyczący rozbudowy kroju pisma **Bona Nova**, zaprojektowanego w 1971 roku przez Andrzeja Heidricha. Mateusz Machalski dokonał jego digitalizacji i rozbudowy o nowe odmiany we współpracy z Andrzejem Heidrichem i Leszkiem Bielskim. Znacznie poszerzony został również istniejący zestaw znaków. W latach 2019–2021 Bona Nova została rozszerzona o nowe alfabety: cyrylicę, IPA, grekę, wietnamski, arabski oraz hebrajski. Całość finalnie składa się z 2127 znaków. W 2021 roku Bona Nova została przygotowana według standardów biblioteki fontów open source firmy Google i stała się częścią ich kolekcji, zyskując miliony użytkowników na całym świecie.

Jak pisze Machalski w autoreferacie, cyt.: (...) w tym projekcie udało mu się jednocześnie połączyć trzy pokolenia absolwentów Wydziału Grafiki ASP w Warszawie. Projekt Bona Nova był wielokrotnie nagradzany zarówno na konkursach polskich, jak i zagranicznych. Otrzymał między innymi Grand Prix Klubu Twórców Reklamy 2018, Złoty Miecz w kategorii Design, wyróżnienie w konkursie Polish Graphic Design Awards oraz nominację do nagrody portalu o2.pl w kategorii Kultura.

Rodzina krojów **Change Serif** stanowi rozbudowę pracy doktorskiej autora, rozwijanej i wdrożonej w 2021 roku. Głównym założeniem projektu było stworzenie kroju pozwalającego na skład skomplikowanych tekstów humanistycznych, zawierających wiele historycznych form literowych. Podczas pracy przy jednym z projektów dla studentów z koła naukowego na Uniwersytecie Warszawskim, Mateusz Machalski zetknął się z problemem braku krojów przeznaczonych do skomplikowanych składów humanistycznych zawierających liczne transkrypcje historycznych tekstów. Punktem wyjścia dla autora było przygotowanie większości glifów przewidzianych w unicode dla łaciny, cyrylicy oraz greki. Każda z odmian zawiera ok. 4000 znaków, pozwalając na skład w olbrzymiej ilości zapisów – co pozwoliło na skład multiscryptowych publikacji, historycznych tłumaczeń oraz transkrypcję tekstów. W 2021 roku Change Serif trafiło do szerokiej dystrybucji na platformie sprzedażowej firmy MONOTYPE. Projekt był wielokrotnie nagradzany.

Półtawski Nowy – projekt badawczy, nowoczesna rewitalizacja i rozbudowa kroju pisma.

Projekt dotyczy digitalizacji kroju pisma Antykwa Półtawskiego, pochodzącego z 1928 roku. Jest to najbardziej rozpoznawalny polski projekt czcionki, który ma niezwykle interesującą historię. Równoległe z pracą nad jego digitalizacją prowadzono badania historyczne (współpraca: Borys Kosmynka, Anna Wieluńska). Opracowano 6 jego odmian, wszystkie dostępne są do pobrania na zasadzie otwartej licencji. Tym, co wyróżniało projekt, jak czytamy w autoreferacie, cyt.: (...) była metoda, w której szukaliśmy możliwe współczesnego rysunku liter, bazując na różnych wzorach kroju Antykwa Półtawskiego i starając się zrobić coś w wrażeniowej i współczesnej wersji kroju. W 2022 krój został rozbudowany o nowy repertuar znaków i w 2023 wdrożony do biblioteki Google Fonts – dzięki czemu będzie już trzecią perełką polskiej typografii, udostępnioną bezpłatnie dla milionów użytkowników. Data publikacji: 2020-2023

Ping-Pong – digitalizacja i rozbudowanie kroju pisma.

To interesujący projekt dotyczący płaszczyznowego kroju pisma, zaprojektowanego w 1974 roku przez Elżbietę Krużyńską. Machalski razem z Małgorzatą Bartosik i we współpracy z prof. Piotrem Welkiem z Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie (który zaprojektował w Processignu program do wektorowych rastrów) stworzyli digitalną, ekranową wersję tego kroju.

W procesie digitalizacji pomogli również Adam Twardoch, Michał Jarociński oraz Andrzej Tomaszewski. Całość została udostępniona na otwartej licencji, dzięki czemu z kroju korzystają dziesiątki tysięcy użytkowników.

Kolejnym ważnym obszarem twórczej aktywności Mateusza Machalskiego jest projektowanie tożsamości wizualnej, branding i rebranding. Oto kilka ważnych realizacji autora dla renomowanych marek.

ŻYWIEC – Projekt logotypu ŻYWIEC, logotypów submarek oraz kroju dedykowanego kroju pisma.

Agencja TOUCH IDEAS, pracująca nad całościowym rebrandingiem firmy Żywiec, zaprosiła Machalskiego do współpracy, zlecając mu redesign znaku Żywiec oraz projekt znaków wszystkich submarek.

Autor zaprojektował również dedykowany krój pisma – Żywiec Sans. Machalski chciał stworzyć na bazie kroju pisma znak, w którym da się wyczuć ducha góralszczyzny. Jak sam o tym mówi, forma miała sugerować wrażenie „wyciosanej”, nawiązać do tradycji rzemieślniczej pracy górali z drewnem, której są arcymistrzami. To mu się w pełni udało. Powstał nowoczesny znak, „solidny” w wyglądzie, prosty w formie, który dobitnie wybrzmiewa w przestrzeni publicznej.

TYSKIE PRO – Projekt customowego kroju pisma.

Agencja BNA zaprosiła Mateusza Machalskiego do przygotowania custom fontu dla marki TYSKIE, bazującego na logotypie zaprojektowanym przez Wojciecha Mierowskiego oraz Jacka Stankiewicza.

Projekt Machalskiego objął zestaw ponad 300 znaków. W 2021 roku został rozbudowany o wersję web font.

Data publikacji: 2020-2021

Autor został zaproszony do projektu mającego na celu rebranding marki **HAYB**, jednej z wiodących na polskim rynku palarni kawy. Projektant stworzył znak, wzór opakowań i resztę identyfikacji. Całość projektu bazowała na mocnych, soczystych kolorach, które nawiązują do walorów smakowych poszczególnych gatunków kawy. Projekt cechuje duża dynamika form i kolorystyki. Jest różnorodny, nastroja pozytywnie, wciąż odbiorcą w pewien rodzaj zabawy.

Jak zwykle u Machalskiego realizacje te są niezwykle różnorodne, również formalnie. Od projektu koncepcji

identyfikacji wizualnej **Roku Romantyzmu Polskiego do POPITY %D**, cyt.: (...) *zaawansowanego technologicznie napoju do popijania alkoholu, który zmniejsza dolegliwości następnego dnia. Produktu dedykowanego generacji Z.*

Machalski bardzo lubi zajmować się rebrandingiem, zawsze podkreśla jaką dużą satysfakcję daje mu praca z literą.

Autor ma ogromne wyczucie w tej materii. Jego liftingi, formalne zabiegi poczynione w procesie projektowym, zawsze dodają nowoczesnego wyrazu i świeżości tym realizacjom.

Aktywność twórcza Mateusza Machalskiego obejmuje również malarstwo oraz działania performatywne. Autor brał udział w wielu wystawach grupowych oraz w ponad 10 pokazach indywidualnych. Machalski jest też wzięty plakacista.

Za swoją twórczość był wielokrotnie nagradzany. Jest m.in. laureatem nagrody The best of Design 2018 – Klubu

Twórców Reklamy. Został wyróżniony jako „Ascender 2018” przez Type Directors Club New York – w konkursie

wyróżniającym najlepszych projektantów na świecie poniżej 35. roku życia. Pięciokrotnie otrzymał stypendium Ministra

Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz nagrody za wybitne osiągnięcia dla doktorantów. Jest również stypendystą

programu „Młoda Polska”.

Szczegółowy wykaz tych aktywności i osiągnięć autora został zamieszczony w dokumentach przewodowych.

Mateusz Machalski podkreśla jak ściśle dydaktyka oraz działalność kuratorsko-wystawiennicza są powiązane z praktyką projektową. Te wszystkie przestrzenie się wzajemnie dopełniają.

Jeżeli chodzi o prace badawcze, na szczególną uwagę zasługują badania nad spuścizną w obszarze projektowania

krojów pisma, oraz sposób ich popularyzacji. Projekty badawcze Machalskiego zostały wdrożone na Google Fonts:

Pułtawski Nowy, Bona Nova, Brygada 1918, jak i customowe rodziny dla dużych komercyjnych firm: Tyskie, Allegro.

Z dużym zaangażowaniem Mateusz Machalski włącza się do działań związanych z edukacją oraz promocją

projektowania poprzez wykłady, wystawy czy warsztaty. Wiele z nich było związanych z aktywnością Stowarzyszenia

Twórców Grafiki Użytkowej. Mateusz Machalski działa również bardzo prężnie w ASP w Warszawie.

Doświadczenie i osiągnięcia na profesjonalnym rynku wpływają z pewnością na jakość pracy dydaktycznej.

Świadczą o tym sukcesy studentów z pracowni, w której autor wykłada.

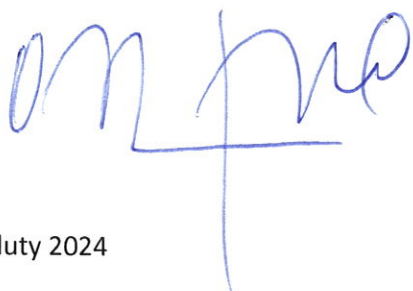
Machalski jest osobą medialną, z ogromnym poczuciem misji – niezłomnie krzewi wiedzę o literze, typografii i kulturze wizualnej, podkreślając ich znaczenie w komunikacji, która ma wpływ na lepsze wzajemne zrozumienie. Pięknie wieńczy te wszystkie aktywności Mateusza Machalskiego fakt ratowania spuścizny po zmarłym Leonie Urbańskim i innych projektantach. Wraz z Leszkiem Bielskim, współpracując z Muzeum Książki Artystycznej oraz Uniwersytetem w Łodzi i STGU, udało im się zabezpieczyć jego dorobek twórczy i bibliotekę.

Konkluzja

Dr Mateusz Machalski dzięki ogromnej pracy znalazł poczesne miejsce w grupie nadającej ton współczesnej scenie projektowania graficznego, nie tylko w wymiarze krajowym.

Dzięki swoim profesjonalnym sukcesom szeroko promuje wiedzę w zakresie typografii. Uświadamia, w jaki sposób jakość komunikatu wizualnego wpływa na jego percepcję i odbiór. Mówi o wpływie kultury wizualnej na jakość naszego życia. Świadom tradycji, dr Mateusz Machalski definiuje nowoczesne komunikaty wizualne, adekwatne do czasów nam współczesnych. Z równą swobodą i skutecznością porusza się i rozwiązuje kolejne wyzwania projektowe w skrajnie różnych przestrzeniach naszego życia. Całość jego twórczego dorobku przedstawionego w materiałach przewodowych jest niezwykle bogata i obszerna.

Stwierdzam, iż wskazane do recenzji przez dr. Mateusza Machalskiego informacje spełniają warunki określone w art. 227 ust. 1. pkt 2. ustawy z dn. 20.07.2018 Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. W oparciu o informacje zawarte w dokumentacji dr Mateusza Machalskiego stwierdzam również, iż jego osiągnięcia artystyczne bez wątpienia mieszczą się w zakresie dziedziny sztuki w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja. Tym samym rekomenduję Radzie Dyscypliny Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie nadanie dr Mateuszowi Machalskiemu stopnia doktora habilitowanego sztuki.

luty 2024